

اثربخشی بازی‌های گروهی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی

۶ تا ۷ ساله شهر اصفهان

نسیم یزدانی پور^۱، فریبا یزدخواستی^۲

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی بازی‌های گروهی بر بهبود مهارت‌های اجتماعی کودکان دختر پیش دبستانی ۶ تا ۷ ساله شهر اصفهان انجام شد.

مواد و روش‌ها: پژوهش از نوع آزمایشی و حجم نمونه مورد نظر شامل ۲۰ دختر پیش دبستانی بود که از طریق نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند و به طور مساوی در دو گروه آزمایش و شاهد قرار گرفتند و گروه آزمایش به ۱۲ جلسه بازی پرداختند. ابزار پژوهش، چک لیست مهارت‌های اجتماعی بود و ارزیابی مداخله‌ای به صورت پیش آزمون- پس آزمون و تحلیل داده‌ها به کمک آزمون ANCOVA صورت گرفت.

یافته‌ها: مهارت‌های اجتماعی کودکان گروه آزمایش در مقایسه با گروه شاهد، به طور معنی‌داری افزایش یافت.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش نشان داد که بازی‌های گروهی می‌تواند به گونه‌ای مؤثر، مهارت‌های اجتماعی کودکان دختر پیش دبستانی را افزایش دهد.

واژه‌های کلیدی: بازی‌های گروهی، مهارت اجتماعی، کودکان پیش دبستانی

نوع مقاله: پژوهشی

پذیرش مقاله: ۹۱/۶/۸

دریافت مقاله: ۹۰/۱۲/۱۰

مقدمه

می‌شوند که با وجود داشتن بهره هوشی مناسب، فاقد مهارت‌های اجتماعی لازم برای پیشرفت تحصیلی هستند (۲). معلمان گزارش می‌کنند که تنها و بزرگ‌ترین چالش آن‌ها این است که اکثریت یا همه کودکان فاقد همه یا بعضی از مهارت‌های اجتماعی هستند که برای پیشرفت تحصیلی لازم به نظر می‌رسند. این کودکان با وجود بهره هوشی مناسب، قادر به برآورده کردن انتظارات رفتاری و اجتماعی مدرسه نیستند و از طرف معلم و همسالان طرد شده و دچار ناکامی می‌شوند. در این صورت آموزش و یادگیری امکان‌پذیر نیست و منجر به شکست تحصیلی کودکان می‌شود (۲).

مهارت‌های اجتماعی مجموعه‌ای پیچیده از مهارت‌ها می‌باشد که برای سازگاری و کنار آمدن با موقعیت‌های مختلف اجتماعی ضروری بوده و روابط سالم را پرورش و عملکرد کل را تحت تأثیر قرار می‌دهد (۱). به منظور موفقیت و پیشرفت تحصیلی، وجود دو مؤلفه هوش و مهارت اجتماعی در کنار یکدیگر ضروری به نظر می‌رسد. متأسفانه امروزه توجه و تأکید بیشتر مدارس به افزایش سطح هوش دانش‌آموزان متمرکز شده و مهارت‌های اجتماعی ناچیز انگاشته می‌شوند؛ در حالی که تعداد زیادی از کودکان در حالی وارد مدرسه

۱- کارشناسی ارشد، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
۲- استادیار، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسؤول) Email: faribayazdkhasti@yahoo.com

۲۰ نفر که از مهارت اجتماعی کمتری برخوردار بودند به طور تصادفی انتخاب شده و ۱۰ نفر آن‌ها در گروه آزمایش و ۱۰ نفر در گروه شاهد قرار گرفتند.

معیارهای ورود آزمودنی‌ها، سن کودکان بین ۶ تا ۷ سال و نمره مقیاس مهارت اجتماعی پایین‌تر از میانگین و معیارهای خروج آزمودنی‌ها، وجود اختلالات بارز جسمی، حسی- حرکتی و عدم موافقت والدین برای شرکت در مطالعه و یا ادامه دادن آن بود. طبق داده‌های به دست آمده از مقیاس مهارت اجتماعی، اکثر کودکان در فعالیتهای گروهی و عملی دارای نقاط ضعف بودند. بنابراین هدف اصلی جلسات مداخله، ارتقای مهارت‌های عملی و گروهی کودکان در نظر گرفته شد.

علاوه بر هدف اصلی، درمانگر اهداف فرعی نیز داشت که باید در طی اجرای بازی‌ها به آن‌ها توجه می‌شد. این اهداف فرعی، فرایند تحقق اهداف اصلی را تسهیل و تسریع می‌نمودند. از جمله این اهداف می‌توان موارد زیر را نام برد. اول آن که همه کودکان باید در بازی‌ها شرکت داشته باشند و هیچ کودکی از بازی‌ها حذف نشود. همچنین در جریان بازی‌ها نباید برنده و بازنده‌ای وجود داشته باشد، دوم آن که بازی‌ها موجب تحریک ارتباطات غیر کلامی در گروه شوند، سوم، در رسیدن به اهداف بازی‌ها همکاری اعضا بسیار ضروری و لازم است، چهارم، بازی‌ها موجب خلاقیت کودکان شده و در آخر بازی‌ها موجب تفریح و سرگرمی کودکان باشد. انجام آزمون و اجرای مداخله توسط دستیارانی که از اهداف پژوهش آگاهی نداشت انجام شد.

برنامه مداخله شامل دوازده جلسه ۹۰ دقیقه‌ای بازی گروهی بود. به منظور تدوین برنامه مداخله، پس از جمع‌آوری داده‌ها، نقاط ضعف و قوت کودکان مشخص و بر اساس آن‌ها محتوای کلی و اهداف اصلی جلسات تعیین گردید. بازی‌های هر جلسه به گونه‌ای انتخاب شدند که علاوه بر این که در جهت تحقق اهداف اصلی و فرعی (جدول ۱) باشند، با ویژگی‌های رشدی و سن کودکان نیز هماهنگ باشد.

از این رو یافتن راهبردهای پیش‌گیری از این مشکلات در کودکان، یکی از مباحث عمده پژوهشی در این حیطه است. در تلاش برای یافتن مؤثرترین روش‌های ارتقای سطح مهارت‌های اجتماعی، پژوهش‌های متعددی به بررسی اثربخشی روش‌های مختلف پرداخته‌اند (۳). بازی مداخله‌ای مخصوص کودکان است که نسبت به روش‌های دیگر امتیازات برجسته‌ای دارد. نخست آن که وسیله بیان و ارتباط در کودک است (۴). در این روش که مورد توجه و استقبال کودکان نیز قرار می‌گیرد، امکان بررسی دقیق و فردی الگوهای رفتاری کودک و پرداختن به تمامی جنبه‌های آن فراهم می‌شود (۵).

بازی را اولین بافت اجتماعی برای کسب مهارت‌های اجتماعی تعریف کرده‌اند (۶). بازی، استفاده از بسیاری از مهارت‌هایی که برای پیشرفت‌های تحصیل لازم است مانند حل مسأله، زبان داستانی، تفکر، فهم داستان و استفاده از بافت را در بردارد (۷). پژوهش‌های انجام شده در زمینه اثربخشی بازی بر بهبود مهارت‌های اجتماعی بر روی جمعیت‌های مختلف، به کارایی این روش اشاره نموده‌اند (۸، ۷).

با وجود استفاده گسترده از بازی و بازی درمانی در مورد کودکان، این شیوه هنوز جایگاه خود را در ایران به دست نیاورده و کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. از این رو این پژوهش سعی داشت که اثربخشی بازی را در افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان مورد بررسی قرار دهد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع آزمایشی بوده و جامعه آماری آن متشکل از همه کودکان دختر پیش دبستانی ۶ تا ۷ ساله شهر اصفهان در سال ۹۰-۱۳۸۹ بود. از بین مناطق آموزش و پرورش شهرستان اصفهان، یک منطقه (منطقه ۳) و از بین مدارس ابتدایی منطقه منتخب نیز یک مدرسه به صورت نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. سپس مقیاس مهارت اجتماعی بین تمام کودکان ۶ تا ۷ ساله توزیع و از بین آن‌ها

جدول ۱. فهرست بازی‌ها و اهداف فرعی هر جلسه

جلسه	عنوان بازی‌ها	اهداف (فرعی) هر جلسه
۱	آشنایی و معارفه (بازی آزاد)	به دست آوردن خط پایه (Baseline) در مهارت‌های اجتماعی و توانایی‌های عملی و کلامی کودکان و همچنین آشنایی کودکان با همدیگر، محیط بازی و درمانگر و ایجاد دوستی و اعتماد در گروه.
۲	بادکنک و کاغذ، مجسمه‌ها، صندلی بازی، دستمال بازی، بازی نقش جشن تولد	هماهنگی با گروه، افزایش توجه و تمرکز، کنترل هیجان، مهارت جسمانی، هماهنگی شنیداری و حرکتی، پیروی از گروه، آشنایی با نقش‌های مختلف اجتماعی و انتظارات جامعه.
۳	صندلی بازی، مجسمه‌ها، قطار بازی، پرتاب بادکنک، بازی نقش جشن تولد	هماهنگی شنیداری و حرکتی، خودنظم‌دهی، رعایت نوبت و قوانین، مهارت جسمانی، سازمان‌دهی و برنامه‌ریزی.
۴	قطار بازی، بادکنک و کاغذ، پرتاب بادکنک، پانتومیم (هدیه دادن)، بازی نقش رستوران	مشارکت، حل مسأله، همکاری (شرکت، هدایت، رعایت قوانین)، درک احساسات خود و دیگران و ابراز احساسات، آشنایی با نقش‌های اجتماعی و ایفای آن‌ها.
۵	وسطی، داستان و تصاویر، دستمال بازی، پانتومیم (اشیا)، بازی نقش رستوران	مهارت جسمانی، تشکیل گروه، رعایت نوبت، مهارت شناختی (دقت، تمرکز و حافظه)، برقراری رابطه و همکاری، مهارت کلامی و غیر کلامی.
۶	کلاه بازی، وسطی، پانتومیم (دعوا و آشتی)، بازی نقش فروشگاه	هماهنگی شنیداری و حرکتی، پذیرفتن شکست، کنار آمدن با پیروزی رقیب، اسم‌گذاری احساسات، نشان دادن احساسات، آشنایی با موقعیت‌های اجتماعی و ایفای نقش آن‌ها با استفاده از مهارت‌های کلامی و عملی.
۷	گرگی رنگی، کلاه بازی، توپ و سبد، جای چه کسی عوض شده؟ (فردی)، بازی نقش فروشگاه	توجه به محیط و اجزای آن، هماهنگی با گروه، تقویت حافظه و دقت، مهارت جسمانی، رعایت نوبت و قوانین، پذیرفتن تغییرات.
۸	توپ و سبد، گرگی رنگی، نخ و سوزن، جای چه کسی عوض شده؟ (فردی)	مهارت جسمانی (دویدن و پرتاب کردن)، تقویت حافظه، دقت و تمرکز در محیط و به یادآوری، رقابت و همکاری، کنترل انرژی و هیجانات، انعطاف‌پذیری.
۹	گرگی رنگی، نخ و سوزن، چشم بستنی، توپ و سبد، بازی نقش دید و بازدید عید	مشارکت و همکاری، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی، رعایت قوانین و تطابق با گروه، دفاع از خود، پذیرفتن اشتباه و حل مسأله، آشنایی با نقش‌های خانوادگی و انتظارات جامعه از هر کدام.
۱۰	چشم بستنی، جنگ خروس‌ها، پانتومیم (مشاغل)، بازی نقش دید و بازدید عید	مهارت جسمانی، دفاع از خود در مواجهه با افراد قوی‌تر، رابطه و همکاری، تطابق با قوانین و پذیرفتن شکست و پیروزی، آشنایی با مشاغل گوناگون در محیط زندگی، ایفای نقش‌های خانوادگی در موقعیت‌های مختلف اجتماعی.
۱۱	جنگ خروس‌ها، بیست سؤالی، جای چه کسی عوض شده؟ (گروهی)، گل یا پوچ (فردی).	مهارت شناختی (تصور، تجسم، خلاقیت، دقت، حافظه و یادآوری)، حل مسأله و برنامه‌ریزی، مشورت، تداوم تلاش در سختی‌ها، پذیرفتن تغییرات، پیروی از نظرات دوستان و عدم تک‌روی.
۱۲	گل یا پوچ (گروهی)، جای چه کسی عوض شده؟ (گروهی)، پانتومیم (حیوانات)، جشن اختتام.	توانایی تجسم و خلاقیت، دقت در محیط، پاسخ متقابل به دوستان، رعایت نوبت، بازبینی جلسات گذشته و بحث و گفتگو درباره بازی‌های انجام شده.

همبستگی گروهی می‌گردید. پس از آن، بازی‌ها به ترتیب اجرا می‌شدند. درمانگر قبل از اجرای هر بازی، نحوه اجرای آن را به صورت عملی و عینی به کودکان آموزش می‌داد. به عنوان مثال شرح یکی از جلسات (جلسه دوم) در این قسمت آورده شده است. بازی‌های این جلسه بادکنک و کاغذ، مجسمه‌ها، صندلی بازی، دستمال بازی و بازی نقش جشن تولد بود که در همگی آن‌ها رویکرد اصلی درمانگر اجرای بازی‌های عملی و گروهی به منظور بهبود مهارت‌های اجتماعی

برای هر جلسه ۳ تا ۴ بازی در نظر گرفته شد که پس از هر دو جلسه یکی از بازی‌ها حذف و بازی جدیدی جایگزین آن شد. در شروع هر جلسه بازی‌هایی که قرار بود در آن جلسه اجرا شوند به کودکان اعلام می‌شد. سپس به منظور آماده‌سازی کودکان، در ابتدا آن بازی که سطح فعالیت جسمانی کودکان را به حداکثر برساند، اجرا می‌شد. این کار علاوه بر خارج کردن کودکان از حالت رکود، باعث خودجوشی، ایجاد محیط حمایت‌گر همراه با اطمینان و

مهارت‌های اجتماعی در آمریکا طراحی شده و توسط والدین، مربیان یا درمانگران کودکان سنین ۳ تا ۶ سال تکمیل می‌گردد. این چک لیست دارای ۸۹ سؤال می‌باشد، پاسخ سؤالات به صورت ۴ درجه‌ای از «تقریباً هرگز (۱)» تا «تقریباً همیشه (۴)» درجه‌بندی شده است. این چک لیست جهت سنجش عامل‌های بازی مقدماتی، بازی میان مرحله‌ای، رفتار بازی پیشرفته، درک احساسات، خودنظم‌دهی، انعطاف‌پذیری، حل مسأله، جستجوی همکار، شرکت در گروه، پیروی از گروه، مکالمه، مهارت غیر کلامی، سؤالات و تعارف مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در چک لیست مهارت‌های اجتماعی، تمامی عوامل با هم جمع می‌گردند، بنابراین نمره بالا نشان دهنده مهارت اجتماعی بالا و نمره پایین نشان دهنده مهارت اجتماعی پایین است. در ایران ضریب همسانی درونی آزمون برابر با ۰/۸۸ می‌باشد. ضرایب Cronbach's alpha جهت سنجش پایایی پرسش‌نامه بین ۰/۵۰ تا ۰/۷۷ و روایی سازه و یا نتایج تحلیل همبستگی Pearson بین خرده مقیاس‌ها و نمره کل بین ۰/۲۵ تا ۰/۷۷ بوده که همگی معنی‌دار بودند (۹).

یافته‌ها

پس از بررسی تحلیلی یافته‌های پژوهشی در رابطه با فرضیه پژوهش، از برابری واریانس‌های متغیر وابسته در گروه‌های مورد بررسی (توسط آزمون Levene) به عنوان پیش فرض لازم برای استفاده از آزمون تحلیل واریانس اطمینان حاصل شد. به منظور تعیین اثربخش بودن بازی‌های گروهی در افزایش مهارت اجتماعی، از روش ANCOVA استفاده شد. نتایج آمار توصیفی، ANCOVA و معادلات پیش‌بین نمرات پس‌آزمون (جداول ۴-۱) نشان دهنده تأثیر معنی‌دار بازی‌های گروهی بر مقیاس کلی مهارت‌های اجتماعی و زیر مقیاس‌های درک احساسات، جستجوی همکار، شرکت در گروه، پیروی از گروه و مهارت غیر کلامی در گروه آزمایش می‌باشد.

افراد در زمینه‌های شرکت در گروه، جستجوی همکار، پیروی از گروه و تقویت مشارکت و همکاری بود، اما در کنار این هدف اصلی، هدف‌های جزئی‌تری نیز وجود داشت. برای مثال در میان کودکان، کودکی بود که از خودپنداره مثبت اغراقی برخوردار بود و در کنترل رفتار و توجه در ارتباط با دیگران با مشکل مواجه بود؛ به طوری که به شدت تمایل به تک‌روی در تمام بازی‌ها داشت و می‌خواست همیشه شروع کننده و اجرا کننده بازی‌ها باشد و در عین حال در زمینه فعالیت گروهی دچار کمبود شدیدی بود. بنابراین درمانگر در بین بازی‌ها سعی می‌کرد به این ویژگی کودک دقت کرده و خودپنداره مثبت اغراقی او را به خودپنداره واقع‌گرایانه تبدیل کند و با افزایش کنترل رفتار و هیجان، او را به سمت فعالیت‌های گروهی و همکاری و مشارکت سوق دهد.

از جمله کارهایی که به این منظور انجام شد، آن بود که درمانگر اجازه نداد همیشه او شروع کننده بازی باشد و سعی کرد از طریق قرعه، فرد شروع کننده را مشخص کند یا جریان بازی را به گونه‌ای برنامه‌ریزی می‌کرد که کودک همیشه برنده بازی نباشد و یاد بگیرد که دیگران همه می‌توانند برنده باشند و برای موفقیت بیشتر باید با دوستانش همکاری کند. همچنین در میان این کودکان، دو کودک با سطح مهارت اجتماعی بسیار پایین وجود داشتند که به طور آشکاری از گروه طرد می‌شدند و هیچ کس تمایلی به هم گروه شدن با آن‌ها نداشت.

به منظور افزایش سطح مهارت اجتماعی در این کودکان و همچنین ارتقای توانایی‌های گروهی و مشارکت در آن‌ها و پذیرفته شدن توسط کودکان دیگر، درمانگر به عنوان مثال در بازی صندلی بازی، با دقت بر زمان شروع و توقف آهنگ، جریان بازی را به گونه‌ای پیش می‌برد که آن‌ها برنده شوند یا در تقسیم گروه‌ها و تعیین اعضای گروه به وسیله قرعه، مانع طرد شدن آن‌ها می‌شد.

ابزار پژوهش

چک لیست مهارت‌های اجتماعی به منظور سنجش میزان

جدول ۲. آمار توصیفی مرتبط با متغیرهای پژوهش

تجربی	شاهد		میانگین	انحراف معیار	پیش آزمون	پس آزمون
	میانگین	انحراف معیار				
درک احساسات	۲۷	۴/۶۸	۲۴/۸	۴/۶۸	پیش آزمون	پس آزمون
جستجوی همکار	۳۰	۴/۲۲	۲۵/۱	۴/۲۲	پیش آزمون	پس آزمون
شرکت در گروه	۱۸/۹	۴/۸۰	۱۸/۲	۴/۸۰	پیش آزمون	پس آزمون
پیروی از گروه	۲۱/۳	۴/۵۵	۱۸/۵	۴/۵۵	پیش آزمون	پس آزمون
مهارت غیر کلامی	۵/۴	۱/۶۷	۵/۵	۱/۶۷	پیش آزمون	پس آزمون
کل	۶/۹	۱/۵۸	۵/۶	۱/۵۸	پیش آزمون	پس آزمون
	۹/۶	۲/۸۱	۹/۹	۲/۸۱	پیش آزمون	پس آزمون
	۱۱/۵	۲/۴۲	۱۰/۱	۲/۴۲	پیش آزمون	پس آزمون
	۱۳/۹	۲/۴۱	۱۴/۷	۲/۴۱	پیش آزمون	پس آزمون
	۱۵/۸	۲/۵۹	۱۴/۶	۲/۵۹	پیش آزمون	پس آزمون
	۱۹۰/۷	۳۶/۴۸	۱۹۱/۷	۳۶/۴۸	پیش آزمون	پس آزمون
	۲۲۹/۳	۳۸/۵۱	۱۹۷/۱	۳۸/۵۱	پیش آزمون	پس آزمون

جدول ۳. نتایج آزمون ANCOVA بر روی میانگین‌های نمرات پیش آزمون و پس آزمون گروه‌های آزمایش و گروه گواه در زیر مقیاس‌ها و مقیاس کلی مهارت اجتماعی

متغیر	شاخص متغیر	درجه آزادی	میانگین مجذورات	ضریب F	معنی‌داری	میزان تأثیر	توان آماری
درک احساسات	پیش آزمون	۱	۱۲۵/۱۹	۳/۹۰	۰/۰۴	۰/۳۲	۰/۷۸
جستجوی همکار	عضویت گروهی	۱	۸۷/۳۰	۲/۳۵	۰/۰۴	۰/۸۸	۰/۸۳
شرکت در گروه	پیش آزمون	۱	۲۱۲/۸۹	۲۰/۰۲	< ۰/۰۱	۰/۵۴	۰/۷۹
پیروی از گروه	عضویت گروهی	۱	۴۸/۷۰	۴/۵۸	۰/۰۴	۰/۷۱	۰/۹۸
مهارت غیر کلامی	پیش آزمون	۱	۱۲۹/۷۲	۱۵/۵۳	۰/۰۱	۰/۴۸	۰/۹۶
کل	عضویت گروهی	۱	۱۱۴/۷۵	۹/۴۰	۰/۰۳	۰/۶۵	۰/۸۲
	پیش آزمون	۱	۵۵/۰۸	۳۱/۸۳	< ۰/۰۱	۰/۶۵	۱/۰۰
	عضویت گروهی	۱	۲۷/۳۹	۱۵/۸۳	۰/۰۱	۰/۵۸	۰/۹۶
	پیش آزمون	۱	۴۴/۰۰	۱۶/۲۶	< ۰/۰۱	۰/۴۸	۰/۹۶
	عضویت گروهی	۱	۳۲/۵۵	۱۲/۰۳	۰/۰۳	۰/۶۱	۰/۸۲
	پیش آزمون	۱	۹۴۴۱/۳۳	۱۴/۲۲	۰/۰۲	۰/۴۵	۰/۹۱
	عضویت گروهی	۱	۵۵۰۰/۰۹	۸/۲۸	۰/۰۱	۰/۷۳	۰/۹۵

جدول ۴. معادلات پیش‌بینی نمرات پس آزمون

$Y = ۵۳/۲۶ + ۳۵/۴۵ \text{ Group} + ۰/۷۳ \text{ Pre}$	کل
$Y = ۶/۷ + ۱/۵۴ \text{ Group} + ۰/۵۴ \text{ Pre}$	مهارت غیر کلامی
$Y = ۶/۵ + ۲ \text{ Group} + ۰/۶۸ \text{ Pre}$	جستجوی همکار
$Y = ۲/۳۴ + ۱/۸۳ \text{ Group} + ۰/۷۶ \text{ Pre}$	پیروی از گروه
$Y = ۲/۰۷ + ۱/۱۵ \text{ Group} + ۰/۶۸ \text{ Pre}$	شرکت در گروه
$Y = ۲/۱۹ + ۱/۲۱ \text{ Group} + ۰/۶۹ \text{ Pre}$	جستجوی همکار
$Y = ۱۱/۲۸ + ۲/۶۷ \text{ Group} + ۰/۵۶ \text{ Pre}$	درک احساسات

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف، تعیین اثربخشی بازی‌های گروهی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی ۶ تا ۷ ساله انجام شد. نتایج، اثربخشی بازی را بر بهبود مهارت‌های اجتماعی کلی افراد گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون نشان می‌دهد. با توجه به بالا بودن میزان تأثیر مداخله می‌توان نتیجه گرفت که بازی به طور معنی‌داری میزان مهارت‌های اجتماعی کودکان را افزایش می‌دهد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت، از آن جا که بازی‌های به کار رفته در این پژوهش به صورت گروهی و با سمت و سویی اجتماعی انجام شده است، موجب گردیده که فرد خود را در نمونه کوچکی از جامعه و در تعامل با دیگران تصور کند، مشکلات مربوط به روابط بین فردی را از نزدیک لمس کرده و خود در مورد راه‌حل‌های آن‌ها بیاندیشد و با کمک دیگران به کشف راه‌حل نهایی آن پرداخته و این راه‌حل‌ها را در بازی و با کمک دوستان خود تمرین کند تا بتواند در موقعیت‌های مشابه به تعمیم آن‌ها بپردازد.

همچنین باید در نظر گرفت که مهم‌ترین وجه بازی‌های به کار رفته در این پژوهش، عملی و اجرایی بودن آن‌ها است که این به کودک فرصت می‌دهد که با بازی کردن به جای صحبت کردن، مسأله را بازنگری کرده و برای آن راه‌حل مناسب پیدا کند.

بازی به منظور بالا بردن سطح تعاملات بین فردی در مواجهه مستقیم‌تر با عواطف و برای نشان دادن تعارضات عاطفی در زندگی روزمره به کار می‌رود. در بازی افراد یاد می‌گیرند که ابتکار عمل را به دست گرفته و به گونه‌ای برانگیخته با دیگران ارتباط برقرار کند. به عبارت دیگر بازی، آموزش مهارت‌های اجتماعی به خصوص افزایش مهارت در روابط و تعاملات بین فردی را تسریع و تسهیل می‌نماید.

علاوه بر یافته‌های پژوهش، اثربخشی بازی بر خرده مقیاس‌های مهارت اجتماعی یعنی درک احساسات، جستجوی همکار، شرکت در گروه، پیروی از گروه و مهارت غیر کلامی را نیز نشان می‌دهد. درمانگر با توجه به نقاط

ضعف کودکان در مهارت‌های ارتباط جمعی و کار گروهی، بازی‌هایی را برای مداخله انتخاب کرده بود که همگی در راستای بهبود این ویژگی‌ها باشند. کودکان در این بازی‌ها مهارت‌هایی مانند سازگاری، برقراری رابطه، همکاری و مشارکت، تشکیل گروه و تبعیت از قوانین آن، انعطاف‌پذیری و حل مسأله را تمرین می‌کردند.

آموزش مهارت‌های اجتماعی از طریق بازی به نوعی آرایه الگو برای کودک است. دوستان و بقیه افرادی که در محیط اجتماعی کودک قرار دارند، مانند یک الگو عمل می‌کنند. دوستان به عنوان مهم‌ترین مدل به ویژه در آموزش مهارت‌های اجتماعی به شمار می‌روند؛ چرا که بر طبق نظریه یادگیری اجتماعی، رفتار از طریق مشاهده و الگوبرداری فراگرفته می‌شود.

طرفداران این نظریه معتقد هستند که وقتی فرد رفتاری را از دیگران مشاهده می‌کند، نتایج آن را نیز مشاهده می‌نماید. اگر نتایج مورد پذیرش او بود یا منجر به حل مسأله شد، او نیز آن رفتار را انجام می‌دهد. پس به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که از طریق بازی کردن، کودکان بسیاری از مهارت‌های اجتماعی را که در بزرگسالی به آن‌ها احتیاج دارند یاد می‌گیرند؛ در حالی که کودکانی که کمتر به بازی و به خصوص بازی‌های گروهی و اجتماعی می‌پردازند، دارای مشکلات زیادی در تعاملات اجتماعی خود هستند، برای مثال آن‌ها بازی همسالان خود را به هم زده و کمتر با آن‌ها ارتباط برقرار می‌کنند، کمتر آغازگر بازی بوده و در ایده‌پردازی برای بازی دچار مشکل هستند. با توجه به مؤثر بودن بازی در افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان در پژوهش حاضر، می‌توان گفت که نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش Uren و Stagnitti (۷) مطابقت دارد.

همچنین نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش زارع و احمدی که به بررسی اثربخشی بازی بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان پرداختند، همخوانی دارد؛ چرا که از جمله مشکلات رفتاری کودکان، فقدان مهارت‌های اجتماعی است (۱۰). با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش می‌توان

پژوهش بود.

سپاسگزاری

نویسندگان مقاله، مراتب سپاس خود را از مسؤولین محترم مدرسه، معلمان و کلیه کودکان عزیز که در اجرای این پژوهش نقش داشته‌اند، اعلام می‌دارند.

بازی را به عنوان یک روش آموزشی مناسب برای کودکان مورد استفاده قرار داد. کودکان با شرکت در جلسات بازی گروهی، مهارت‌های اجتماعی خود را تقویت کرده و به تعمیم آن‌ها در موقعیت‌های مشابه می‌پردازند. مشکلات کار با کودکان، کمبود تحقیقات مشابه ایرانی و عدم امکان اجرای مرحله پیگیری از محدودیت‌های این

References

1. Bahmanzadegan M. Effectiveness of social skills through social stories on social development of children with Autism and Autistic Behavior in Shiraz. [Thesis]. Isfahan, Iran: University of Isfahan 2012. [In Persian].
2. Whitted KS. Understanding how social and emotional skill deficits contribute to school failure. *Preventing School Failure* 2011; 55(1): 10-6.
3. Farmer EM, Compton SN, Bums BJ, Robertson E. Review of the evidence base for treatment of childhood psychopathology: Externalizing disorders. *J Consult Clin Psychol* 2002; 70(6): 1267-302.
4. Watson DL. An early intervention approach for students displaying negative externalizing behaviors associated with childhood depression: A study of the efficacy of play therapy in the school. [Thesis]. Minnesota: Capella University 2007.
5. Hinshaw SP. Process, mechanism, and explanation related to externalizing behavior in developmental psychopathology. *J Abnorm Child Psychol* 2002; 30(5): 431-46.
6. Mendez JL, Fogle LM. Parental reports of preschool children's social behavior: Relations among peer play, language competence, and problem behavior. *Journal of Psychoeducational Assessment* 2002; 20(4): 370-85.
7. Uren N, Stagnitti K. Pretend play, social competence and involvement in children aged 5-7 years: the concurrent validity of the Child-Initiated Pretend Play Assessment. *Aust Occup Ther J* 2009; 56(1): 33-40.
8. Garaigordobil LM. Prosocial and creative play: Effects of a programme on the verbal and nonverbal intelligence of children aged 10-11 years. *International Journal of Psychology* 2005; 40(3): 176-88.
9. Yazdkhasti F. Interaction styles and psychological tests. Isfahan, Iran: Publications Alavi; 2010. [In Persian].
10. Zare M, Ahmadi S. The effectiveness of cognitive behavior play therapy on decreasing behavior problems of children. *Applied Psychology* 2007; 1(3): 18-28. [In Persian].

The effectiveness of group play on social skills of preschool children in Isfahan, Iran

Nasim Yazdanipur¹, Fariba Yazdkhasti²

Abstract

Aim and Background: This study investigated the effectiveness of group play on social skills of female preschool children (6-7 years old).

Methods and Materials: In this semi-experimental study, 20 female 6-7 year-old children were randomly selected and assigned to intervention and control groups (n = 10 in each). The intervention group participated 12 sessions of group play. All children were examined using the Social Skills Inventory. The applied intervention was evaluated through pre-test and post-test and the groups were compared using analysis of covariance.

Findings: Social skills in the experimental group were significantly improved compared to the control group.

Conclusions: Findings of this study revealed that group play can significantly and effectively enhance social skills of preschool children.

Keywords: Group play, Social skills, Preschool children

Type of article: Original

Received: 29.02.2012

Accepted: 29.08.2012

1. Department of Clinical Psychology, School of Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

2. Assistant Professor, Department of Clinical Psychology, School of Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran (Corresponding Author)
Email: faribayazdkhasti@yahoo.com